Arvodesbedömningen i konkurs — utgångspunkter för tillämpningen

Av jur. kand. JOSEPH ZAMANI[1]

I december 2014 beslutade Högsta domstolen (HD) i två ärenden rörande arvode till konkursförvaltare.[2] HD konstaterade i det första beslutet, till synes i strid med ett tidigare lagrådsuttalande, att en underlåtelse att underrätta tillsynsmyndigheten om jävsgrundande omständigheter inte kunde påverka arvodets storlek. I det andra beslutet konstaterade HD att en justering av förvaltarens arvode ska relateras till det aktuella arbetsmomentet och inte till den totala förvaltningen. Avgörandena innehåller delvis nya synsätt, vilka medfört en utbredd osäkerhet vid bedömningen av vad som ska anses utgöra skäligt arvode. Med denna artikel vill Kronofogdemyndigheten tydliggöra sin uppfattning av rättsläget.[3]

1 Förvaltaruppdraget

Förvaltningen av ett konkursbo handhas av en eller flera förvaltare. Förvaltarens huvudsakliga uppdrag beskrivs i 7 kap. 8–17 §§ konkurslagen (KL). Därutöver finns särskilda bestämmelser, bl.a. om medelsförvaltning och redovisning. I 7 kap. 8 § första stycket KL, anges att ”det åligger förvaltaren att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet”. Detta är *den överordnade principen* för all konkursförvaltning. I övrigt kan exempelvis nämnas obligatoriska uppgifter som omhändertagande av boet (7 kap. 12 § KL), upprättande av bouppteckning och förvaltarberättelse (7 kap. 13 och 15 §§ KL) samt underrättelse om ekonomiska brott (7 kap. 16 § KL).

Undantag från den överordnade principen kan som regel göras bara för ”att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas”.[4] Naturligtvis görs också undantag för de obligatoriska uppgifter i 7 kap. KL som helt eller delvis skulle kunna komma i konflikt med nämnda princip (exempelvis är det sällan så att en brottsunderrättelse påskyndar förvaltningen el-

[1] Jurist vid Kronofogdemyndigheten. Jag vill rikta ett stort tack till kronofogden Jörgen Tesch och juristen Erika Norlén samt mina övriga kollegor för löpande synpunkter och korrektur. Ett särskilt tack vill jag också rikta till professor emerita Ingrid Arnesdotter, jur. dr Emil Elgebrant, rådmannen Benny Wernqvist och tingsfiskalen Johan Lundgren för värdefulla kommentarer.
[2] Se NJA 2014 s. 788 och NJA 2014 s. 798.
[3] Artikeln, som publiceras efter beslut av verksamhetschefen Lena Bäcker, speglar Kronofogdemyndighetens uppfattning av rättsläget men är inte något rättsligt ställningstagande, som binder de anställda vid deras handläggning.
[4] Se 7 kap. 8 § andra stycket KL och NJA 2015 s. 132.

ler bidrar till den ekonomiskt, men den ska likväl inges om det är påkallat).[5]

Även om den som förordnas till förvaltare förväntas utföra sina uppgifter i enlighet med uppdraget har förvaltaren naturligtvis rätt till arvode och kostnadsersättning för sitt arbete. Utan en sådan rätt finns det inget incitament att utföra uppdraget. Utöver förvaltarens rätt till ersättning, som är ett positivt incitament, finns det sanktioner som syftar till att säkerställa att uppdraget fullgörs på ett adekvat vis. Om förvaltaren inte utför uppdraget i enlighet med KL, riskerar han eller hon exempelvis skadeståndsskyldighet, entledigande från uppdraget och ytterst att inte erhålla några nya förvaltaruppdrag.

Det bör också framhållas att ett erhållet förvaltaruppdrag är skyddat av KL. En utsedd förvaltare kan fråntas uppdraget bara under de förutsättningar som anges i nämnda lag. Med uppdraget följer skyldigheten att utföra det i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. KL, men också rätten att självständigt bestämma hur uppdraget ska fullföljas och rätten till skälig ersättning i enlighet med kriterierna i 14 kap. 4 § andra stycket KL.

2 Det arvodesrättsliga fordringsförhållandet

Förvaltarens arvode och kostnadsersättning ska utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig (14 kap. 1 och 2 §§ KL). Förvaltarens krav på ersättning för utfört arbete samt därtill hörande kostnader utgör således en fordran mot konkursboet. Kan inte ersättningen regleras med medel ur boet har staten åtagit sig att betala konkurskostnaderna. I rättsförhållandet mellan förvaltaren och konkursboet består förvaltarens prestation i arbete enligt 7 kap. KL och konkursboets motprestation i betalning av skälig ersättning för detta arbete.

Om förvaltaren underlåter att utföra sina arbetsuppgifter eller utför dessa med bristande omsorg kan han eller hon bli skadeståndsskyldig enligt 17 kap. 1 § KL. I NJA 2014 s. 798 underströk HD att för det fall en förvaltningsåtgärd är skadeståndsgrundande kan boets skadeståndsanspråk i princip inte göras gällande *kvittningsvis* vid arvodesprövningen.[6]

3 Kort om aktörerna vid arvodesbedömningen

Medan förvaltaren självständigt beslutar i frågor som rör förvaltningen är det normalt domstolen som beslutar i frågor som rör den processuella handläggningen av konkursärendet, så också i arvodesfrågan (14 kap. 4 § KL). Förvaltarens roll i arvodesfrågan är att framställa ett yrkande och att styrka sitt anspråk. Vederbörande har således bevisbördan för att det begärda arvodet är skäligt.

[5] Jfr Welamson (1961), *Konkursrätt*, s. 613 som avser äldre lagstiftning.
[6] Jfr NJA 2000 s. 475.

Inom ramen för arvodesprövningen har förvaltaren ålagts att till domstolen inge obligatoriska uppgifter i form av en arbetsredogörelse och en specificerad arvodesräkning (14 kap. 6 § KL). I arbetsredogörelsen ska förvaltaren presentera det arbete som uppdraget har medfört medan den specificerade räkningen ska utvisa det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Det är upp till domstolen att pröva huruvida den lämnade redovisningen är tillräcklig för att det begärda arvodet ska anses vara skäligt. Är redovisningen otillräcklig kan förvaltaren naturligtvis vara i behov av att lämna ytterligare underlag till styrkande av det begärda arvodets skälighet. En indikation på om den lämnade redovisningen är tillräcklig är tillsynsmyndighetens yttrande i arvodesfrågan.

Vid utförandet av sitt uppdrag är förvaltaren också föremål för granskning av Kronofogdemyndighetens konkurstillsyn, som är tillsynsmyndighet i konkurser. Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i överensstämmelse med KL och andra författningar (7 kap. 27 § KL). Inom ramen för sitt uppdrag ska konkurstillsynen bl.a. yttra sig i arvodesfrågan (14 kap. 8 och 10 §§ KL). Vidare har myndigheten rätt att överklaga domstolens beslut i nämnda avseende (16 kap. 8 § KL).

Även om konkurstillsynen i sin granskande funktion lätt kan uppfattas som motpart till förvaltaren i arvodesfrågan är myndigheten inte detta. Bortsett från talan om skadestånd, som anhängiggörs vid sidan av konkursförfarandet, intar myndigheten normalt inte partsställning i konkursen. Arvodesfrågan innebär således inte ett kontradiktoriskt förfarande mellan förvaltaren och konkurstillsynen — vilket det emellanåt betraktas som i praktiken.

Det bör i sammanhanget understrykas att det inte åligger konkurstillsynen att styrka att det begärda arvodet är oskäligt. En sådan ordning skulle strida mot den processuella utformningen av KL. Myndigheten kan istället beskrivas som en utredningsfunktion för domstolen. Det är först vid ett överklagande till hovrätten som konkurstillsynen inträder som part.[7] Slutligen kan det noteras att borgenärerna och gäldenären har rätt att yttra sig över arvodesframställningen i utdelningskonkurser, även om det sällan sker i praktiken.

4 Arvodesbedömningen

4.1 Utgångspunkterna för arvodesbedömningen

Av 14 kap. 4 § första stycket KL framgår att arvodet till förvaltaren bestäms av rätten. I andra stycket återfinns rekvisiten för arvodesprövningen. Där stadgas att arvodet inte får bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till (A) *det arbete som uppdraget har krävt*, (B) *den omsorg och skicklighet varmed det har utförts* samt (C) *boets omfattning* kan anses utgöra skälig ersättning. Den principiellt viktiga frågan är hur dessa rekvisit samspelar vid beräkningen av skäligt arvode.

[7] Jfr NJA 2005 s. 26.

När förvaltaren i praktiken beräknar vilket arvode som han eller hon kommer att yrka torde normalt kvantitetsrekvisitet A motsvara faktiskt nedlagd tid medan kvalitetsrekvisitet B motsvarar ersättning per arbetad timme (timdebitering). Rekvisit C — boets omfattning — saknar dock en uppenbar praktisk roll vid arvodesberäkningen. Rekvisitet indikerar visserligen att ett mer omfattande konkursbo bör generera en högre ersättning. Det har dock i tillämpningen kommit att få en begränsad betydelse. Skälen är inte kartlagda men det kan tänkas bero på att hänsyn redan tas till boets omfattning inom ramen för de övriga två rekvisiten.

Welamson anser att rekvisit C inte får vara ensamt utslagsgivande och överhuvudtaget bör skänkas ringa beaktande i jämförelse med det arbete som uppdraget har krävt samt den omsorg och skicklighet varmed det har utförts.[8] Av större vikt är istället rekvisit A — det arbete som uppdraget har krävt. Detta är det enda självständiga rekvisitet, varför det också blir den naturliga utgångspunkten för bedömningen. Om arbete inte har utförts finns ingenting att prissätta.

4.2 Rekvisit A — det arbete som uppdraget har krävt

Rekvisit A består av två delar, vilka i princip är lika viktiga för arvoderingen. Den första är arbete. Utgångspunkten är att allt utfört arbete grundar rätt till ersättning. I detta avseende utgör den andra delen av rekvisitet en begränsning av vad som är ersättningsgillt. Förvaltaren har rätt att få sitt arbete ersatt enbart i den utsträckning det är fråga om arbete *som uppdraget har krävt.* Arvodesreglerna i 14 kap. KL samspelar i detta avseende till fullo med reglerna om förvaltaruppdraget i 7 kap. KL.[9]

Förvaltaren hade i NJA 2014 s. 788, i strid med 7 kap. 1 § fjärde stycket KL, *underlåtit* att underrätta konkurstillsynen om jävsgrundande omständigheter. Tingsrätten och hovrätten bestämde arvodet till ett betydligt lägre belopp än förvaltaren hade yrkat, med hänsyn till förvaltarens *underlåtenhet.* Ett lagrådsuttalande pekade på att det vid arvodesprövningen kunde läggas förvaltaren till last att han inte underrättat konkurstillsynen om jävsgrundande omständigheter.[10] HD förklarade dock att ett åsidosättande av underrättelseskyldigheten i 7 kap. 1 § fjärde stycket KL inte låter sig hänföras till något visst arbetsmoment, vars arvodering skulle kunna påverkas av underlåtenheten. Är det fråga om ett ”icke-arbete” finns det således inte något arbetsmoment som kan påverkas i arvodeshänseende.

Vidtar förvaltaren åtgärder som inte är ägnade att främja en förmånlig och snabb avveckling av boet är de i princip inte ersättningsgilla.[11] I NJA 2015 s. 132 hade förvaltaren vidtagit åtgärder för att över-

[8] Se Welamson, s. 620.
[9] Se avsnitt 1 ovan. Jfr även NJA 1992 s. 548.
[10] Se prop. 1988/89:31 s. 15 f.
[11] Med undantag för åtgärder enligt 7 kap. 8 § andra stycket KL.

låta en fastighet belastad med miljöfarligt avfall. Ett flertal av åtgärderna hade vidtagits efter att det blivit känt för henne att fastigheten var värdelös. HD konstaterade att arbetet *inte hade främjat en förmånlig och snabb avveckling av boet*, varför det inte kunde ersättas med arvode i konkursen.[12]

I NJA 2008 s. 941 konstaterade HD att förvaltarens arbete i anledning av en tvist om förskottsarvode inte kunde anses falla inom ramen för en förvaltares allmänna skyldighet enligt 7 kap. 8 § KL. Det arbete som förvaltaren hade lagt ned i tvisten fick således anses utfört snarare i eget intresse än på grund av vederbörandes åligganden som förvaltare. Arbetet var därför inte ersättningsgillt som arvode i konkursen.[13]

I rekvisitet arbete ligger också ett annat centralt bedömningskriterium i arvodessammanhang — *arbetets svårighetsgrad*. En konkurs innebär många typer av arbetsmoment med både administrativa och rutinmässiga inslag, men också kvalificerade moment av i huvudsak juridisk och ekonomisk karaktär. Vid en bedömning av arvodet är det därför också centralt att beakta svårighetsgraden för olika arbetsmoment.[14] Arbetsmoment med en lägre svårighetsgrad genererar således en lägre ersättning än komplicerade arbetsmoment.

4.3 Rekvisit B — den omsorg och skicklighet varmed arbetet har utförts

Rekvisit B — den omsorg och skicklighet (kvalitet) varmed arbetet utförts — är det kvalitativa bedömningskriteriet. Som framgår av formuleringen har rekvisitet ingen självständig ställning, utan är direkt kopplat till det utförda arbetet. Det är således fråga om ett kriterium som påverkar hur högt eller lågt arvodet för visst arbete ska bli. Arbete av god kvalitet genererar helt enkelt högre ersättning än arbete med sämre kvalitet. Vid bedömningen av arbetets omsorg och skicklighet är det resultat som förvaltaren har uppnått av särskild betydelse.[15] Med resultat torde då inte bara det ekonomiska utfallet avses utan också hur lång tid avvecklingen har tagit.[16]

I NJA 2014 s. 798 ingick i konkursboet bl.a. en fordran och aktier i ett annat bolag. Förvaltaren hade initialt fått ett bud om 226 000 kr avseende fordringen och aktierna. Han valde dock att avvakta en försäljning i hopp om en högre köpeskilling. Tillgångarna såldes slutligen för 130 000 kr. HD ansåg att förvaltaren brustit i omsorg och skicklighet vid uppdragets fullgörande genom att han inte hade ett adekvat beslutsunderlag när han fattade beslutet att avvakta med försäljning-

[12] Se även RH 2010:4 och jfr Welamson, s. 611 ff.
[13] Har tvisten om förskott skett med en borgenär som motpart kan dock förvaltaren ha rätt till ersättning för rättegångskostnader från borgenären.
[14] Jfr prop. 1986/87:90 s. 114.
[15] Se NJA 1999 s. 665.
[16] Se 7 kap. 8 § första stycket KL och justitierådet Stefan Lindskogs tillägg till NJA 2014 s. 798.

en. Arbetet inför beslutet var således bristfälligt, vilket skulle påverka arvodet för det aktuella arbetsmomentet.

Förvaltaren hade i NJA 2003 s. 99 inför en viktigare förvaltningsåtgärd underlåtit att höra konkurstillsynen enligt 7 kap. 10 § KL. HD ansåg bl.a. att skyldigheten att höra myndigheten tjänar det viktiga ändamålet att förvaltaren ska få ett gott beslutsunderlag. Även om något felaktigt beslut inte fattats ansåg HD att ett icke oväsentligt åsidosättande av hörandeskyldigheten skulle påverka arvodets storlek. Att *underlåta* att höra konkurstillsynen enligt 7 kap. 10 § KL kan således innebära att förvaltaren inte har införskaffat nödvändigt beslutsunderlag inför en viss förvaltningsåtgärd. Under dessa förutsättningar kan det aktuella arbetsmomentet inte sägas ha utförts med erforderlig omsorg och skicklighet.[17]

I RH 1999:114 framgick det av handlingarna i ärendet att förvaltaren hade saknat skäl att dröja med att inge avslutningshandlingar. Hovrätten ansåg att förvaltaren hade gjort sig skyldig till en beaktansvärd försening med avslutet av konkursen och därigenom brustit i omsorg, vilket skulle påverka arvodets storlek.

Förvaltaren hade i RH 1996:21 och RH 1996:134 bl.a. gett in bouppteckning och förvaltarberättelse för sent. Hovrätten ansåg i båda fallen att förvaltaren därigenom hade brustit i omsorg vid uppdragets utförande i sådan mån att det skulle påverka ersättningens storlek. Eftersom hovrätten ansåg att arbetet hade utförts med bristande omsorg bestämdes arvodet i båda fallen till ett lägre belopp än förvaltaren hade yrkat.

Kvalitetsrekvisitet har också en nära koppling till arbetets svårighetsgrad. Enklare arbetsmoment av administrativ och rutinmässig karaktär har oftast det gemensamt att de saknar en kvalitativ dimension med resultatpåverkan. För enklare arbetsmoment spelar således rekvisit B inte särskilt stor roll. Med andra ord blir timdebiteringen för denna typ av arbetsmoment alltid låg i förhållande till kvalificerade moment.

Motsatt förhållande gäller för komplicerade arbetsuppgifter. För denna typ av arbetsmoment, vilka ofta har det gemensamt att de inverkar på konkursboets resultat, är den omsorg och skicklighet varmed de har utförts av väsentlig betydelse. Kvaliteten i dessa moment har därför stor inverkan på arvodets storlek. Följaktligen blir också förvaltarens förmåga att spegla kvaliteten i sitt arbete i arbetsredogörelsen en avgörande faktor om han eller hon vill göra anspråk på en högre ersättning än om arbetet utförts med normal kvalitet.

4.4 I ett för allt — innebörden av begreppet

I NJA 2014 s. 798 fastslog HD bl.a. att ”om förvaltaren har brustit i omsorg påverkar detta arvodet i sänkande riktning. Är bristen hänför-

[17] Jfr justitierådet Stefan Lindskogs tillägg till NJA 2014 s. 798.

lig till någon viss förvaltningsåtgärd, bör ersättningen för den åtgärden sänkas, medan arvodet i övrigt inte påverkas".[18]

Uttalandet innebär att arvodet måste bedömas åtgärd för åtgärd. Detta synsätt har ifrågasatts. Det har bl.a. i kommentaren till KL framförts att uttalandet synes stå i strid med principen i 14 kap. 5 § KL som stadgar att arvodet ska bestämmas till ett visst belopp *i ett för allt*.[19] Det är inte ovanligt att termen i ett för allt tas till intäkt för att det skulle vara otillåtet att vid arvodesbedömningen bryta ned arbetet i delmoment och att arvodet istället måste bedömas som en helhet.[20]

Det saknas emellertid stöd i gällande rätt för invändningen att arvodet inte får bedömas i delar. Bestämmelsen i 14 kap. 5 § KL innebär endast att det i arvodesfrågan fattas ett beslut avseende hela arvodet (om inte särskilt arvode ska bestämmas för egendom med särskild förmånsrätt). Något hinder mot att bedöma enskilda arbetsmoment finns således inte. Arbetet får också vid domstolens prövning brytas ned till den nivå som den finner nödvändig för att kunna bedöma vad som är skäligt arvode utifrån rekvisiten i 14 kap. 4 § andra stycket KL. Själva syftet med den specificerade arvodesräkningen är ju att "domstolen [i detalj tvingas] att pröva [förvaltarens] arvodesanspråk och [ej kan] inskränka sig till att fastställa en på ett ungefär beräknad klumpsumma".[21]

I praktiken hanteras också arvodesfrågan på detta sätt. Arvodesprövningen börjar med att konkurstillsynen bedömer det av förvaltaren redovisade arbetet, moment för moment. Avseende de åtgärder för vilka myndigheten delar förvaltarens uppfattning om vad som är skäligt arvode införlivar myndigheten helt enkelt förvaltarens uppfattning i sin egen. Beträffande de moment där konkurstillsynen anser det yrkade arvodet vara för högt argumenterar myndigheten istället för den ersättningsnivå som den anser vara skälig. Därefter sammanräknas delposterna till ett totalarvode. Slutligen sammanställer myndigheten sin uppfattning i arvodesfrågan och redovisar denna för domstolen. Domstolen prövar därefter vad som är skäligt arvode i konkursen med hänsyn till de underlag som har inkommit och vad som i övrigt är känt.

4.5 Arvodets utveckling enligt 14 kap. 4 § KL

Som en följd av att arbetet är den givna utgångspunkten för arvodesbedömningen måste en beräkning av arvodet alltid börja från noll (dvs. arvodets storlek vid tidpunkten då inget arbete ännu har utförts). För varje arbetsmoment som har utförs kan arvodet antingen växa eller kvarstå som oförändrat, beroende på om det varit fråga om

[18] Angående termen *sänkning*, se nedan under avsnitt 4.5 nedan.
[19] Se Palmér/Savin (Supplement 28, juni 2015), *Konkurslagen — En kommentar*, del II, s. 14:22 b.
[20] Ibid.
[21] Se NJA II 1921 s. 516, Lawski (1922), *Konkurs- och ackordslagarna*, s. 148 f. och Welamson, s. 613.

arbete som uppdraget har krävt eller ej.[22] Arbetsmoment som har utförts med god kvalitet kan medföra ett högre arvode, medan bristfälligt utförda arbetsmoment ersätts med ett lägre belopp. När uppdraget är slutfört har det utförda arbetet resulterat i en viss totalsumma, vars storlek speglar såväl arbetets omfattning som dess svårighetsgrad och kvalitet.

Arvodet är således en fordran som växer i takt med att arbete utförs och är alltid kopplat till en faktisk arbetsinsats. Beroende på arbetets svårighetsgrad och kvalitet kan arvodet växa i en långsammare eller snabbare takt, men aldrig minska. Arvodet kan inte heller växa utan att faktiskt arbete utförts, varför rena provisionsinslag är uteslutna. För en grafisk sammanställning av hur arvodet utvecklar sig och gränserna för detta, se följande figur.

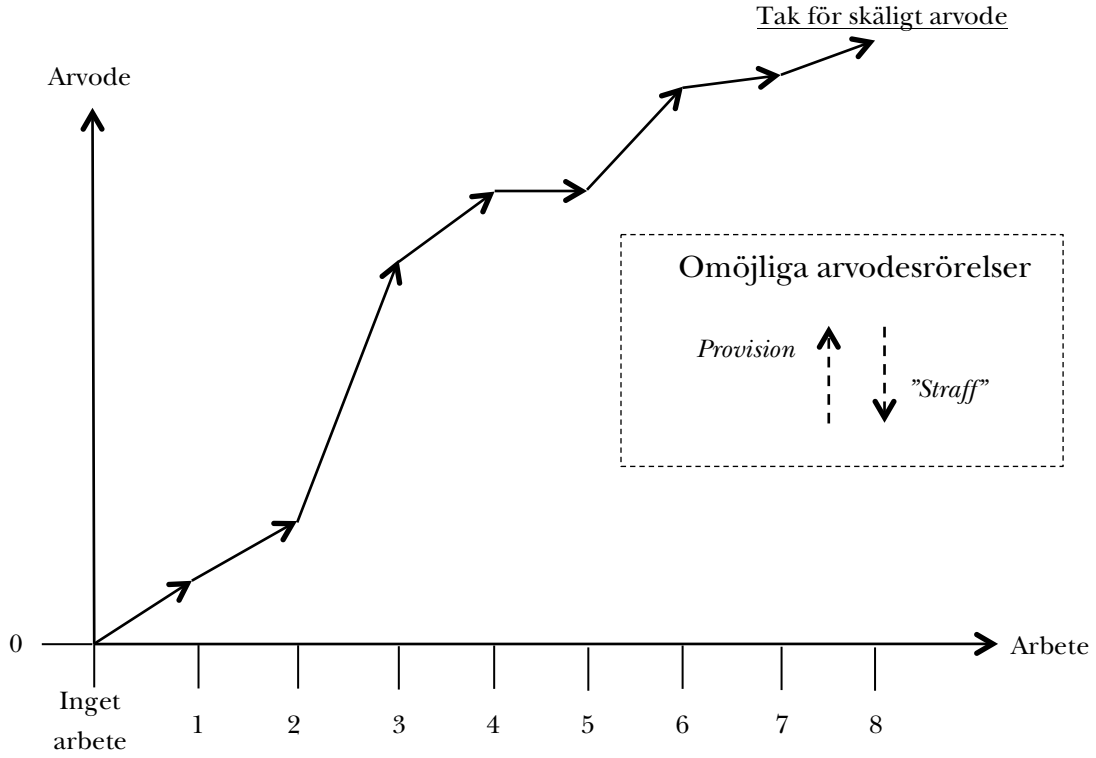

Förhållanden på diagrammets horisontella axel

[1] Omhändertagandet har varit av normal svårighetsgrad och har utförts med normal kvalitet.

[2] Bouppteckningen har varit av normal svårighetsgrad och har utförts med normal kvalitet.

[3] Fortsatt drift har ställt stora krav på förvaltaren och driften har utförts med mycket god kvalitet. Arvodet växer i en snabbare takt än normalt.

[4] Förvaltarberättelsen har varit av normal svårighetsgrad och har utförts med normal kvalitet.

[5] Det återvinningskrav förvaltaren har drivit har varit preskriberat under den tid förvaltaren har vidtagit åtgärder. Arbetet har således inte varit ägnat att främja en förmånlig och snabb avveckling av boet. Det är således inte

[22] Se avsnitt 4.2 ovan.

fråga om arbete som uppdraget har krävt. Ingen ersättning kan utgå (detta är den mest extrema rörelsen för arvodet).
[6] Under bevakningsförfarandet har förvaltaren uppmärksammat och hanterat flera komplexa frågor vilket har inneburit att de borgenärer som har varit berättigade till utdelning har säkerställts en god sådan. Arvodet växer i en snabbare takt än normalt.
[7] Förvaltaren har varit tre år sen med ingivande av avsluthandlingar. Arvodet utvecklar sig i en långsammare takt än normalt.
[8] Utdelningsförfarandet har varit av enkel svårighetsgrad och har utförts med normal kvalitet.

Har en förvaltare underlåtit att utföra visst arbete kan arvode således inte utgå. Detta innebär att en underlåtenhet att utföra en viss lagstadgad uppgift normalt inte kan påverka hur arvodet utvecklar sig, eftersom det inte finns något arbetsmoment som berörs av underlåtenheten.[23] Annorlunda förhåller det sig med underlåtenheter som faktiskt har en koppling till ett visst arbetsmoment.[24] I sådana fall kan det utförda arbetsmomentet sägas ha utförts med bristande kvalitet, vilket medför att ett lägre arvode ska utgå för det aktuella momentet.

Vidare är det enligt konstruktionen av 14 kap. 4 § andra stycket KL inte möjligt för arvodet att utveckla sig i en negativ riktning.[25] Sämsta tänkbara utfall för förvaltaren är att visst arbete inte ersätts. Så är exempelvis fallet i alla situationer som kännetecknas av att förvaltaren har vidtagit åtgärder som inte kan anses vara påkallade av uppdraget. Det är således fråga om åtgärder som faller utanför 7 kap. KL och *vad uppdraget får anses ha krävt.*

Därför bör i arvodesammanhang vedertagna termer som *reduktion*, *nedsättning*, *sänkning*, *avdrag* och *prutning* användas med eftertänksamhet. I den beräkning som ska göras inom ramen för arvodesbedömningen finns inte något rättsligt utrymme för avdrag. Har ett misstag skett kan arvodet istället sägas växa i en långsammare takt än om arbetet skett med erforderlig omsorg. Något avdrag görs dock aldrig.

Den som vid arvodesbedömningen reflekterar i termer av avdrag riskerar att låsa blicken vid förvaltarens arvodesyrkande, från vilket avdrag görs för misstag och försummelser. Problemen med ett sådant synsätt är flera. Inledningsvis är det lätt hänt att argumenten får en sanktionerande karaktär och att de aktuella bristerna bestraffas med en sänkning av det begärda arvodet.[26] Som framgår ovan saknar denna typ av resonemang stöd i gällande rätt.

Vidare är risken med att utgå från förvaltarens arvodesyrkande att den som bedömer arvodet försummar den viktigaste frågan, nämligen om yrkandet i sig är skäligt eller inte. Denna fråga kan bara besvaras

[23] Se avsnitt 4.3 ovan och NJA 2014 s. 788.
[24] Se avsnitt 4.3 ovan och NJA 2003 s. 99.
[25] Jfr NJA 2014 s. 798.
[26] Se exempelvis tingsrättens, hovrättens och justitiesekreterarens uppfattning i NJA 2014 s. 788.

genom att den som bedömer arvodet förhåller sig självständigt till det redovisade arbetet och utifrån detta bildar sig en egen uppfattning om vad som är skäligt arvode enligt 14 kap. 4 § andra stycket KL.

Naturligtvis tjänar arvodesräkningen som ledning vid bedömningen av skäligt arvode, liksom arbetsredogörelsen och konkurstillsynens yttrande i arvodesfrågan (och i förekommande fall även borgenärens och gäldenärens yttrande).[27] Att utan vidare låta förvaltarens arvodesyrkande ligga till grund för bedömningen medför dock en risk för att bevisbördan flyttas över från förvaltaren till konkurstillsynen, som i så fall tvingas visa att yrkandet inte är skäligt.

Aktsamhet är därför påkallad. Det kan inte nog understrykas att det är arbetets omfattning, svårighetsgrad och kvalitet som utgör utgångspunkt för arvodesbedömningen. En felaktig utgångspunkt kan medföra att hela bedömningen sker i strid med 14 kap. KL.

Vilket arvode domstolen till slut anser vara skäligt är i praktiken beroende av kvaliteten på de underlag som lämnas av i första hand förvaltaren och konkurstillsynen samt tyngden av deras argument. Om förvaltaren inte förmår presentera en beskrivning av sitt arbete som svarar mot det begärda arvodet, kan det innebära att en lägre ersättning utgår. I sådant fall får sannolikt också myndighetens yttrande större inverkan på vilket arvode som ska utgå.

Sammantaget är det av vikt att aktörerna i branschen använder termer som reduktion och nedsättning med eftertänksamhet, eftersom det som i realiteten åsyftas är att arvodet bestäms till ett lägre belopp än vad förvaltaren har begärt. Att konkurstillsynen i sitt yttrande föreslår ett lägre arvode än förvaltaren innebär inte att förvaltaren ska berövas vad denna är berättigad till, vilket ovanstående terminologi indikerar. Det handlar istället om att myndigheten och förvaltaren har olika uppfattning om vilket arvode förvaltaren är berättigad till och/eller om förvaltarens arvodesyrkande är styrkt.

5 Metodstöd för arvodesbedömningen

Som framgår ovan är utgångspunkten för arvodesbedömningen det utförda arbetet, i den mån det har varit påkallat av uppdraget. I samband med detta ska hänsyn tas till det utförda arbetets svårighetsgrad och kvalitet. Boets omfattning bör skänkas ringa beaktande i jämförelse med nämnda rekvisit. Det finns i sammanhanget ingen formell begränsning av i vilken omfattning domstolen får bryta ned arvodesprövningen på detaljnivå. Vilken detaljnivå som är nödvändig får avgöras från fall till fall.

I syfte att förenkla bedömningen av vad som är skäligt arvode finns det, mot bakgrund av det ovanstående, ett antal centrala frågor att ställa beträffande de arbetsmoment som ska arvoderas. Konkurstillsynen har sammanställt frågorna till ett metodstöd enligt nedan.

[27] Jfr NJA II 1921 s. 518 och Lawski, s. 149.

1. Har det redovisade momentet i arbetsredogörelsen inneburit att arbete har utförts av förvaltaren?
a. Om svaret är nekande, kan inget arvode utgå.
b. Om svaret är jakande, måste fråga 2 besvaras.

2. Är det utförda arbetsmomentet påkallat av uppdraget?
a. Om svaret är nekande, kan inget arvode utgå.
b. Om svaret är jakande, måste fråga 3 besvaras.

3. Av vilken svårighetsgrad/art är arbetsmomentet?
a. Är det fråga om en enklare arbetsuppgift av administrativ och rutinmässig karaktär växer arvodet i en långsammare takt än normalt.
b. Är det fråga om en kvalificerad arbetsuppgift av exempelvis juridisk eller ekonomisk karaktär växer arvodet i en snabbare takt än normalt.

4. Med vilken omsorg och skicklighet har arbetsmomentet utförts?
a. Är det fråga om arbete av sämre kvalitet växer arvodet i en långsammare takt än normalt.
b. Är det fråga om arbete av god kvalitet växer arvodet i en snabbare takt än normalt.

6 Avslutning

Artikeln har vid flera tillfällen berört HD:s beslut från december 2014.[28] Besluten har kritiserats, bl.a. i kommentaren till KL. För många av oss som är verksamma inom obeståndsrätten framstod också avgörandena som svårgripbara vid första anblick. De innehöll delvis nya synsätt, vilka omkullkastade etablerade uppfattningar i tillämpningen.

Efter att ha skrivit denna artikel inser vi dock att besluten har varit till stor nytta för oss på konkurstillsynen. Besluten har tvingat fram nödvändig eftertanke vad gäller arvodesbedömningen och grundläggande frågeställningar har väckts till liv. Vad är det som ska bedömas och hur ska det ske?

Hos konkurstillsynen pågår en anpassning av arvodesbedömningarna till decemberbesluten, vilken redan har gett effekt. Vi är mer vaksamma ifråga om vilka utgångspunkter vi har vid vår bedömning, men också beträffande de frågor vi riktar in oss på i samband med denna. Dessutom har vi fokuserat på att separera bedömningen av skäligt arvode från frågor om skadeståndsskyldighet, entledigande och möjligheterna att få nya förvaltaruppdrag. Tanken är naturligtvis att detta ska leda till en så enhetlig och rättssäker tillämpning som möjligt.

Med denna artikel vill vi från konkurstillsynens sida dela med oss av några av de slutsatser som vi dragit efter HD:s beslut. Förhoppningen är naturligtvis att ramarna för bedömningen av skäligt arvode ska bli klara och tydliga för de konkursrättsliga aktörerna. På så vis kan rätt fråga prövas i rätt forum samtidigt som systemet undgår att belastas med onödiga eller felaktiga frågeställningar.

[28] Se NJA 2014 s. 788 och NJA 2014 s. 798.